

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Martini Martinii Tridentini E Societate Jesu Sinicae Historiae Decas Prima

Martini, Martino

Monachii, 1658

Sextus Imperator Hiaouus. Imperavit annis LIV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11848

taret ad illa sumtuosa bella, qua ante ipsum aggredi ausus est nemo. Nam & TARTAROS, qui colebant veterem TARTARIAM, armis invadens, ad internecionem fere delevit, & in Indiam usque terrore sui prolato, BENGALAM etiam penetravit, de quibus infra.

SEXTUS IMPERATOR

HIAOUUS.

Imperavit annis LIV.

CHÆUS itaque partim fortunâ, partim arte, quod naturæ jus negabat, imperium obtinuit; & Astrologorum de ejus uxore prædictionem eventus probavit, felici Sinarum sorte. Verè enim egregius Imperator fuit. HIAOUUS dici voluit, quod obedientem Belligerum sonat. Diuturnum habuit imperium, hoc est, annorum quinquaginta & quatuor, ingenti vel sapientiæ vel felicitatis famâ. Sapientes ac literatos amabat mirificè; nec minùs senes prudentiâ canisque simul venerandos. Vtriusque generis homines undique convocatos vel ad doctrinam interiorem vel ad publica consilia adhibebat. Revixere quodammodo ac postliminio ad se rediere sub docto principe & doctorum amatore literæ. Libros, quotquot potuit, undique collegit & acquisivit. Nec bellicâ virtute minùs, quàm literis insignis fuit. Vtramque nimirum Palladem amicam habuit, armatam ac togatam. Omnium primò TARTAROS subegit ac domuit, eorumque terras ingressus, omnia longè latèque vastavit. Sinico etiam imperio vicinam INDIAM, eam præcipuè, quæ ad Libycum vergit, à GANGE clausam, ad BENGALAM usque regnum occupavit. Nulli sanè Imperatorum rebus gestis & hinc efflorescente nominis gloriâ cessisset, nisi egregias naturæ dotes ac virtutes, humanæ conditionis oblitus, longioris vitæ cupidine foedâset. Prorogandæ namque vitæ præcepta ad insaniam usque sectabatur; ridiculæque multa eâ de causâ fecit, deceptus ab impostoribus. Adeò verum est, Nihil esse in humanis omni ex parte perfectam. Sed de his omnibus exponam suo loco.

Vix patri iusta persolverat, cùm indicto sapientum conventu laudatas quasque leges & instituta optimorum Imperatorum ex ijs audire voluit; quòd diceret sibi nihil optatius vel antiquius esse, quàm sub-

*Cyclo 49. ann.
38 ante Chris-
tum 140.*

*Primus Tar-
taros subegit.*

*Amor pro-
ganda vitæ.*

Qq

ditorum

ditorum bonum, & orbis totius cum Sinicâ politiâ conformationem, Aderat inter alios Philosophos TUMCHUNGUS, è KINGCHEU oriundus. Huic omnes consensu deferebant, ut Imperatori primus responderet. Quod ille pro eâ dignitate ac sapientiâ, quâ pollebat, tam egregiè præstitit, ut me non pigeat concionem illius hîc apponere, servatâ Sinicâ phrasi, quantum potero. Ea namque dixit, quæ au-
 disse nec Sinis indecorum fuit, nec Europæis erit fortasse inutile. Ego, aiebat, cum considero, quanta calum inter & hominem debeat esse consensio; reme timore plenam invenio. Nunc quidem calum non iniqua nobis promittit tempora; quin imò, quâ est erga nos pietate, mortales omnes pace vult ac quiete donare. Neque aliud jam desideratur, nisi ut obedientes celo, nobis vim inferamus. Primum, in quo laborandum, est verarum virtutum studium. Illud aures, illud oculos nostros diriget ac perficiet; ex hoc augetur & clarescit prudentia. Deinde vis nobis est adhibenda, ut nunquam non in rectæ rationis stadio curramus. Sic enim virtus continuo magnis exsurgit incrementis ac merita augebit. Est autem recta ratio, per quam tanquam per planum iter procedere debet bona orbis gubernatio. Illa pietatem, justitiam, politiam, optimas leges & pulchram inter reges subditosque consensionem complectitur; ex quâ bene constituta emanat continua illa multorum annorum series, & in orbis imperio ex patre in filios nepotisque derivata successio. Hinc denique orbis totius ad veram doctrinam existit vitæ, sanctitatem conversio. Regibus ante omnia, si quidem vera pietas eis est rectique ratio cordi; simul cordi debet esse perfectio sui, nunquam nisi quod rectum est, intuentium. Inde palatii totius auctoritatemque boni pendent mores; indidem porro magistratuum & præfectorum virtus ac sinceritas, populorum fides & orbis totius optima constitutio. Tali rege nemo erit vel ex vicinis vel ex remotis, quem non tangat regis ad exemplum cura sui perficendi sequendique recti. Regis virtus instar venti, subditi sunt instar segetum; quæ omnes in illam inclinant partem, in quam impelluntur à vento. Nulla quidem res homines agit longius in transversum, quàm avaritia lucrique fames; verum sicut aqua deorsum ruens castigari sistique potest, ita hominum cupiditas legibus ac bonâ doctrinâ frenari debet. Eam ob causam antiqui reges primum illud ac præcipuum in principatu ducebant, uti scholas & academias constituerent, in quibus subditi ad doctrinam, ad pietatem, ad justitiam, ad humanitatem ac politiam informarentur. Ita puerilis ætas ad pulcherrimorum morum elegantiam adolescens, in parentes inque majores obedientiam & obsequium

Sapiens oratio
Tumchungi.

Similitudo,

Alia.

quorum induerat. Optimi autem ac pij reges, qui malis in imperio successerunt, impressa vitiorum ab antecedentibus vestigia, ac pessimos inductos mores abolebant omnino, quò pulchrius ipsi demceps suas in administranda republica partes implerent. Et quemadmodum musci, cum instrumentum sibi metipso discors acceperit, prius illud explorant, chordas vel tendendo vel laxando, donec iusta proveniat harmonia; sic boni regis maiorum regum discrepantiam spernebant, & malas leges in bonas permutabant. Hæc dixi, ô Imperator, ut illos imitari te non pudeat, iam imperialis HANNA familia tua imperium totum pacificum habet. Adhuc ob bella ac turbas omnia in meliorem statum ab antecessoribus tuis redigi non potuerit; tibi, optime Imperator, hoc calum concessit, prudentiâ super omnes pollenti, & quid agere conveniat, probè intelligenti. Sed memento illius dicti, quod in proverbium abiit; Melius est rete accipere ac pisces capere, quàm illos tantum natantes videre ac laudare. Manus ad opus applicandæ sunt, non solum ingenium ad intelligendum.

Alia.

Proverbium.

Inexpectata erant hæc Imperatori, futurum speranti, ut ad ardua se atque ad bella suscipienda Philosophus animaret & horraretur. Magno enim atque excelso erat animo, & orbem totum suis victorijs destinante. Quam ob causam antè jam exquisierat rationem totius orbis ad Sinicam politiam conformandi. Sed negabat Philosophus ex eorum secta bella digna esse, quæ ab Imperatore tractarentur; & plus virtute, quàm armis effici posse credebat. Verùm, ut erat prudens Imperator, id dissimulare, laudare Philosophum; & ut plura doceat, mandare. Tunc TUMCHUNGUS opinionis suæ tenax & pacis opus urgens, eâ super re porro sic disseruit. Qui doctos, inquit, ac sapientes ad se vocat ac consultat, nec deinde salutaria docentes audit; eam similem dixerim illi, qui lapidibus gaudet pretiosis, quos ubi plures adhuc rudis collegerit, nullum tamen unquam expoliri curat, unde illorum pulchritudinem non videt. Magna CONEUTII doctrina est, quam omnes sequi amplectique debent, eamque alijs tradere. Ille pacis artes ac belli docet optimè; quæis, ô Imperator, si animum imbueris tuum, homines verè sapientes te amplectentur, ab eis necessaria recte orbis gubernationi atque optima præcepta disces. E doctrinâ CONEUTII vera existet sapientia. Meminisse quoque te velim præmijs virtutem acui, poenâ verò timorem injici. Illis bonos ornare, his malos coercere, si qui sint, debemus quidem; at bonâ piâque gubernatione id efficiendum est, ut mali non sint. nec adeo poenâ necessaria, solisque præmijs utamur. Ita denique bella cessant.

Similitudo.

fabunt. Regum munus, quod eis calum imposuit, in pietate ac virtute consistit. Virtutem debent reipublica; poenarum aut suppliciorum terrorem procul habeant. Hæc enim præter calum voluntatem adhibentur, neminem volentis esse malum, sed omnes bonos. Fungantur reges bene suum munus, calum sequantur nutum, pietatis perfectæq; virtutes curam habeant. Sic vitia, sic poena, sic bella demum ex orbe pellentur.

Hæc postquam Imperator audivit, ut in eam rem plura disputaret, imperat, mirificè delectatus ejus facundiâ. Et ille sui similis ac constans, quamvis nôisset Imperatoris ingenium, dicta jam exemplis confirmare cœpit. H I A A, inquit, prima imperialis familia quo tempore rerum potiebatur, plurimum fidem atque integritatem amabat. X A N G A verò ab illâ proxima simplicitatem morum ac comitatem; C H E U A denique familia tertia ornatum & urbanitatem. Ne pigeat sequentes Imperatores antiquorum insistere vestigijs, optima ex quavis familia eligendo. Nemo quidem inficias ierit, recti rationem & quicquid huic consentaneum est, originem è celo trahere; sed quemadmodum calum unum semper fuit & immutabile, ac perseverat, ita recti ratio ac consentaneum idem, quò antea fuit, etiam nunc esse debet. Nihil virum amat humile, nihil vile; quod si caderet in virtutem, jam virtus non esset, quippe vitij commissa. Sed alta solùm ac magna æternumque mansura continet; in solo pulchro & bono consistit, quibus, quicquid est in orbe nobile, continetur. Iam quia bella nihil habent pulchri, nihil boni; è virtute aliena sunt & vitiosa. Y A U M regem secutus est X U N U S, X U N U M I u u s. His omnibus una recti ac consentanei fuit eademque ratio, quam alter ab altero quasi cum imperio per manus accepit. Qui bene sanèque volet orbem regere, hanc rationem sequatur necesse est. Quam quicumque deseruerunt olim, mali reges fuere; mali autem ideo fuere, quia illam, que unica est, bene gubernandi rationem deseruerunt. H A N A quippe familia nostra post multa bella reique publicæ perturbationes, pacatum tandem imperium tenet. Hoc ut quietum conserves, necesse est, atque pacatum. Oportet quidem in præsens de urbanitate atque ornatu C H E U A familia nonnulla detrabere; sed & multa integritatis ac fidei ex H I A A gente assumere. Non sunt omnia omnino innovanda. Quemadmodum enim currus easdem habet rotas, quas habebant antiqui, & flumina eundem alveum, calum denique motus eosdem; ita homines ijdem sunt, eademque constantes voluntate. Quare ad eos regendos eadem debent esse statuta, leges eadem; ne peregrinis ac novis inventis monstra potius im-

Similitudo.

Similitudo.

vebamur.

vehamus. Sufficiant nobis regum antiquorum exempla; è quibus facile bona eligentes, mala, si qua fuerint, vitabimus.

Imperator itaque tunc quidem abstinuit, & pacis artibus totum se dedit, leges ac statuta ritusque imperij ordinavit. Rem etiam agrariam, magni, ut sæpius dictum, in imperio Sinico momenti, temporum injurijs iterum labefactatam restituit.

Vna res tamen eum anxium habebat, & à consilio belli exteris inferendi avocabat. Iu u enim YANGCHEU rex, Imperatoris frater natu major, licet ex aliâ concubinâ, vir audax & insolens, imperium ætatis prerogativâ sibi debitum, ab HIAOUO occupatû indignè ferebat, & multorum animos in partes sollicitabat. Imperator ergo, priusquam res erumperet in arma, obstinatum ac ferocem fratris animum emollire tentat, & perspectâ TUMCHUNGI virtute ac persuadendâ gloriâ, & quantopere à bellis omnes absterreret, eum ad YUUM fratrem legat, quam ob rem mitteretur, bene instructum. Per hunc igitur ad fratrem plenas humanitatis atque officij literas dat, rogâtque, ut tantum hominem eo in honore apud se habeat, quem illius virtus ac sapientia merebantur. Mira itaque TUMCHUNGI in agendo *Agendi doceritâ.* dexteritas cum virtutis opinione conjuncta, ferocem Iu u animum sibi conciliavit. Quo factum est, ut sæpe ad colloquendum invitatus, paulatim optimis monitis atque consilijs eum ita placârit, ut planè Iu u in alium mutârit virum, effeceritque, ut fratri non ampliùs invideret fastigium. Tantam vim habet vel apud malos virtus, quæ verè in res omnes imperium habet.

Memorant deinde, TUMCHUNGUM post multa alia præclare *Amor vite private.* acta turbas aulae præfecturæque pertasum, domum, unde pauper emerferat, pauperem rediisse. Ibi ludo aperto magister factus, undecunque advenientes, publicè Philosophiam Sinicam docebat. At non eo perinde carere poterat Imperator, qui nullam magni momenti rem aggrediebatur, nec implicatum aliquod negotium absolvebat, quin prius TUMCHUNGUM per literas consuleret. Ajunt autem auctores Sinici, adeò prudenter eum ad omnia respondisse semper, ut, quod ipse suavisset, illud omnino esset optimum; quippe quo in rebus ac negotijs conficiendis nemo erat clarior, nemo justior.

HIAOUUS, ut dixi, bellorum erat ac militum amans. Vnde *E venationis periculum.* cum ab armis temperaret sibi, Præfectis pacis studia suadentibus; venationi se addixit impensè, robustæ voluptatis gratiam secutus.

Aliquando tamen in illâ nimius fuit. Iuvenis namque ac viribus pol-
 lens gaudebat maximè, omni spreto periculo, & apros & ursos ipse
 solus invadere, solus ferire. Forte autem accidit, ut hujusmodi feras
 insequens ab aulicis ac famulis longius discederet, aberraretque il-
 lactenus, ut inveniri non posset. Ibi solus à latronibus captus proximè
 aberat ab ultimo discrimine. Nemo enim ex ijs Imperatorem eum ef-
 se suspicabatur; aliud proinde nihil quàm ipsius necem ac spolia cogi-
 tantibus. Sed in hoc rerum articulo quadam anus ei salutis fuit, latro-
 num famula; quæ ex corporis habitu facièque imperio dignâ minimè
 vilem conjectans hominis fortunam, periturum insuper miserata, mô-
 dum, quo præsens periculum evitaret, ostendit. Ex hac occasione,
 SIANGUS, supremus militum Præfectus, ut Imperatorem à nimâ
 venandi voluptate averteret, in admonentis auctoritatem assurgens,
*Gaudium est tuum, inquit, in via, devia, & periculossissima quaque mon-
 tum loca subire, ut feras sagittis figas. At enim timeo non perfundtoris,
 quod modo tantum non contigisse vidimus, ne tandem illam veram habeas
 obviam, qua te adducat in pericula nunquam provisa. Fortasse spernet
 arma & inimicorum vim virtus ac fortitudo tua, sed hæc, ubi cum bestijs
 venit in certamen, parum valent. Perspicax es & multum in posse-
 rum prospiciens. Vitare naturâ tuâ, quaeso, & ante periculum obviam ito
 periculo. Nec illud tacuerim æquum non videri, dum capis feras, interim
 abs te tuorum subditorum vastari agros, & agricolarum duros labores ab
 equis tuis pessumdari.* Audijt hæc patienter Imperator; quòque in-
 posterum essent à venatione indemnes agri, amplum & in multas leu-
 cas patens ferarum septum excitare totumque montem NANXAN
 muro cingere meditabatur. Verùm ubi necesse fore comperit, eo ope-
 re magnam agrorum partem includi; destitit ab incepto, seipsum po-
 tiùs vincens, & quamlibet gratam venationem sibi negans, quàm ut
 induceret in animum subditis damnum facere. Tantus semper fuit
 apud Sinicos Imperatores, quæis probitas cordi, suorum amor, & in-
 imperando cautio, ex æquo & iusto agentes omnia, nihil ex libidine.
 Res sanè digna, quam omnes imitentur reges, & præcipuè Christiani.
 Itaque antiquorum regum septis contentus, in eis venabatur ac mili-
 tare robur exercebat.

*Oratio Præfe-
 cti à venatio-
 ne dehortan-
 tu.*

*Audita ab
 Imperatore
 publice hono-
 rat.*

*Sinarum disci-
 plina quinque
 libris compre-
 hensa.*

Anno imperij quinto cum jam multos apud se haberet sapientes
 ac liberaliter tractaret; mandavit, ut quinque libros, quos UKING
 Sinæ vocant, à patre suo jam inventos in lucem darent. Singulis do-
 ctos.

tores præposuit, ut eorum doctrinam alijs explicando traderet. Primus est **LEKING** sive mutationis liber, qui per figuras ac symbola doctrinam suam proponit, ut initio hujus epitomes explicatū. Secundus **XUKING** dicitur, hoc est, librorum doctrina, sive liber librorum. Est antiquarum trium imperialium familiarum ad compendium redacta historia, non omnes quidem omnium familiarum Imperatores, sed aliquos tantum, & præcipue probos, ab eis vel dicta prudenter vel præclare facta enumerando. Initium ejus libri est **YAU** Imperator; narrantis deinceps & explicantis gubernationis modum, quo veteres Imperatores usi fuerant; multa quoque tractantis de statutis, legibus ac ceremonijs, quas primi Sinarum Imperatores adinveniant. Tertius est carminum liber, **XIKING** appellatus, qui Poëtica inventioni jure suo indulgens, non prosa, sed versa oratione rerum naturam commodè explicat, ab Imperatoribus bene secusque facta denarrat. Quartus est **LKING** urbanitatis ac morum liber; hic continet ritus, mores, & quidquid ad civilitatis partes spectat. Nulla ferè est humana actio quamvis minima, cui modum non præscribat. Stoicà severitate non absimilis ijs, qui se magistros morum profitentur; nisi quòd minutijs quibusdam scrupulosè persequendis non effugiat legentium fastidium. Agit etiam de divino cultu bene ac graviter. Quintus liber est **CHUNCIEU**, **CONFUTII** partus; quem ver possis & autumnum dicere. Varios in eo reges proponit, bonos juxta malosque, neutrorum famæ obnoxius, fugienda, sequenda, pro cujusque meritis, aut damnans aut commendans in posteritatis exemplum. Propositum erat **CONFUTIO**, belligeros avi sui reges à rixis aliisque malis avertere, vitiorum fœditatem, pulchritudinèque virtutum, uti supra dictum fuit, ostendenti. Hos ergo quinque libros Imperator primo nitore restituit, publicique juris fecit unà cum **CONFUTII** **MENTI** que Philosophiâ. Horum doctrinam omnino callere debent, quicumque ad literatorum honores adspirant. E reliquis verò unum necesse est eligere, cujus scita tueantur, qui doctoris ambiunt insignia. Porrò manu scripti erant hi libri omnes, quòd ijs temporibus nondum apud Sinas esset inventa typographia; quæ, ut ex Sinicâ constat historiâ, sumit originem anno post Christum natum circiter quinquagesimo.

Cum septem annorum spatio rempublicam optimè ordinasset nec præsidij militaribus minùs, quàm legibus firmasset; tum **TAR**

TARIS

*Præfili comm
filio ruptum
fadue.*

TARTARIS bellum movere cœpit, perfidè pacem cum eis factam frangens, Ad hoc eum QUEIUS unus è Præfectis ultro propensum & currentem facillè compulit. Sed author belli QUEIUS haud multò post mali consilij poenas dedit, ut mox referam. Hoc itaque bellum Imperator contra TARTAROS suscepit, quàm potuit occultissimè. In causam belli magnus ille murus prætexebatur, cujus tuendi muniendique specie duos misit cum summâ potestate duces, LIQUANGUM & PUXEUM, utrumque iusto exercitu instrum. Hos dein Imperator ipse cum trecentis militum millibus subsequitur. Quem exercitum ad vallem accumbentem ad MAYE seduxit, excitatis inibi, quoad ejus fieri potuit, clam hoste castris. Animus erat, collectis copiis omnibus, inopinantes TARTAROS invadere, idque tanto silentio succedendum sperabat, ut nihil ejus TARTAROS adverteret. Sed hos non sefellere tanti motus; accedente præsertim securitate QUEII, cujus famulus ab illis cum literis interceptus est. Ergo TARTARI ad vim repellendam se parant. Imperator ubi sua consilia detecta videt, sive ut è TARTARORUM animis suspicionem evelleret, eosve placaret, sive ut QUEIUM puniret, tradidit eum carceri. Vbi perfidiæ poenas dedit, sibi ipsi carnifex factus; & unde gratiam Imperatoris sperabat, mortem invenit. TARTARI tamen QUEII morte non contenti, bellum suscipiunt, perfidiâ Imperatoris altius in eorum animos descendente, quàm ut eam concoquerent. At viribus suis eliffi, donec è terris suis majores copias advocarent, murum, quotquot ibi in præsidio erant, ingrediuntur, ac prædas agunt. Sic Imperator, qui aliena vexatum ibat, sua defendere coactus est. Quare cum videret inapertum jam bellum rem evasisse; rerum suarum satagens, quatuor duces in varias partes ad illos reprimendos dimisit, traditis unicuique decem armatorum millibus. Omnes tamen à TARTARIS fortiter excepti sunt atque rejecti. Unus CHINGUS victoriam de TARTARIS reportavit; quorum septingentos cum totidem equis captos ad Imperatorem deduxit. Eum, quò reliquis ducibus adderet animum Imperator, in illis TARTARORUM confinibus, quâ ipsos devicerat, dynastam creavit, attributo illo territorio. Jam hiems imminebat, in his locis asperrima. Quare Imperator in regiam regrediens, LIQUANGUM ei bello cum amplâ potestate præfecit. Jamque TARTARI quoque advenerant, nec viribus nec numero imperialibus impares. At postquam audivere LIQUANGUM esse summum ducem, pugnam

*Consilij mali
author. RANNA
das.*

pugnam inire non sunt ausi, nec, quàm diu illic stetit, murum transgre-
 di. LI QVANG I namque fortitudinem ac felicitatem à multo jam
 tempore perspectam habebant, nec eum alio nomine quàm VO LAN-
 TIS DV EIS vocabant. Sæpe nimirum conficit sola fama bellum. *Volans Divus*
 Sed nec Imperator suos extra Sinam abire sinit. Terrebat eum regulo-
 rum quorundam nimia potentia, formidantem, ne sparsis aliò viribus,
 aliorum in Imperio vires experiretur. Et certè reguli nonnulli jam ni-
 mium creverant, in quibus vnus mille stadia terrarum quadrata
 habebat, cum Imperij leges ad summum centum stadia regulis conce-
 derent. Itaque timens, ne facerent, quod sub Patre suo fecerant, milites
 non emisit. Interea tamen huic malo prudenter iuit obviam novis *Novis legibus*
 quibusdam inventis Legibus, Decreuit enim, vt in posterum Reguli *quæstus Imperij*
 acceptas jure beneficij terras inter omnes legitimos filios æqualiter *consultum.*
 partirentur. Nec enim jus & fas esse, vt vno omnia accipiente reliqui
 fratres in paupertate essent. Hinc illud existere, vt mortui parentes
 justis honoribus careant, quibus eos filij omnes afficere non possint pro
 eo ac dignitas eorum postulat, obstante paupertate. Magnam verò
 vim habet apud Sinas ea ratio, quæ à parentum obsequio petitur.
 Quam ob causam etiam nunc mos est, vt filij omnes æqualiter inter se *Hæreditas æ-*
 parentum diuidant bona. solum imperium integrum atque indivisum *qualiter diuisa.*
 vni cedat. Deinde statuit etiam vt beneficiarij terræ vbi fortè legiti-
 mus successor deesset, ad Imperium devoluerentur vnde avulsa fue-
 rant; nisi ipse Imperator pro Regulorum meritis aliud statueret. Hæc
 duo decreta statim vim habere voluit. Quò factum est, vt regna bene-
 ficiaria secundo ac tertio genitis lacantibus in varia distraherentur
 dominia. Quæ res etiam primogenitorum amorem in Imperatorem
 concitavit, nec minorem à Regulis securitatem; id quod prætende-
 batur.

Decretum insuper, vt in posterum Imperatoris esset, Regulis omni-
 bus summum Præfectum dare, nec sine illius consensu liceret his eum
 electo alio respuere. Hoc decretum C I Regi mortem attulit. I E-
 N I V S namque apud Imperatorem gratosus, summusque C I o Præ-
 fectus datus, incestus ei crimen intulit, quasi cum sorore consuisset; ad
 quod experiendum ipsum gynæcéum ingressus est. Non ferens tantam
 Præfecti audaciam, tantumque dedecus C I Rex, mortem sibi concivit.
 Quo audito Imperator I E N I V M cepit, & cum tota consanguinitate *Punita nimis*
 tanquam reguli interfectorem deleuit. Sed præcipua illius occidendi *audacia.*

R. I.

causa

causa fuit, quòd hic casus Regulos quàm plurimos irâ & indignatione accenderit; quiritantes nimiam summorum Præfectorum audaciam & insolentiam esse. Quos vt placaret Imperator atque ostenderet hoc se minimè volente factum; eapropter IENIVM morte multavit. Odij porrò, quod IENIVS in CIVM conceperat, causa fuit, quòd Rex filiam eius vxorem accipere noluit, quam optabat ei nuptum locare.

Chimici Sinenses immortalitatem spondent.

Interim tamen Imperator ab impostoribus deceptus, in terris æternæ vitæ præcepta sectabatur. Illi namque chimicâ pergebant arte se non modò aurum atque argentum facturos polliceri, sed & medicinam illam, quâ sumtâ viueret æternùm & in XINSIEN, vt vocant, mutaretur. Amabat impensè res raras & exquisitas; quæque curiosa pascunt ingenia, ijs plerumque delectabatur. Vnde illis impostoribus aures dedit, maximè cum id promitterent, quod vnum ad felicitatis apicem Imperatores Sinici sibi deesse credebant. Hinc titulus ille, quo præcipue gaudent & ab omnibus vocantur, VAN VAN SV, quod decem annorum millia significat. Hoc titulo perpetuò cum inter loquendum, tum scripto appellatur. Immortalitatis igitur adipiscendæ causâ curauit extrui palatium ex meris lignis odoriferis, ex cedro, inquam, cypresso, camphurâ & id genus alijs, cuius odor ad viginti stadiorum distantiam profusus facillè percipiebatur, vt Historici scribunt. In eo Palatio cupream turrim viginti perticarum, stupendum sanè opus, extrui iussit; antus ad summum vsque patente, per cochleam ascensu. Ingens ibi erat cuprea peluis ad modum humanæ manûs fusa, quâ ros purissimus in singulos dies colligebatur; in quo rore vniones æternæ vitæ medicinam macerabat, quibus ex impostorum fraude sperabat se immortalem fore. Præterea mirè Palatium exornauit atque in tantum, vt tradant, omnia Sinensium Imperatorum ad hoc vsque tempus palatia illi magnitudine ac splendore celsisse. Vnum, quòd in hoc Imperatore planè mirandum, non omiserim. Nam licèt his nugis operam daret, nunquam tamen officio suo defuit; quin alia ex alijs negotia maiora semper & altiora meditabatur. Istud quoque circa immortalitatis præcepta de hoc Imperatore narratur. Quem cum impostor quidam poculum miscere docuisset, quo exhausto fieret immortalis; poculum parauit, & vrgentibus quibusdam Præfectis supra mensam posuit. Tum vnus è Præfectis maioribus ei exquisitis argumentis suadere capit, ne fidem impostoribus adhiberet, nè poculum ebiberet; sed omnia incastum. Hic repentè Præfectus in poculum involat & exhaurit. Excanduit scilicet Imperator; & quoniam ere-

Error circa immortalitatem huius vitæ Imperatori

pram

ptam immortalitatem sibi credebat, quâ morte tantam audaciam vindicaret, deliberationem habuit. At Præfectus Imperatorem placidè alloquens, *Occidere me non potes, inquit; nam aeternæ vitæ tibi medicinam. Si autem mori possum, nullum hic est crimen meum; qui non medicinam veram, sed impostorum tibi mendacia. Ex his, quid tecum agant, intelliges.* Imperator his dictis statim acquieuit, & Præfectum suum de prudentia collaudavit. Nec tamen omnino destitit æternam vitam querere, ut infra videbimus. Vix enim, semel ab hac insaniam correptus, unquam curatur; qui artis chemicæ potissimus esse solet effectus;

Post hæc itaque, cum per ea, quæ diximus, decreta satis providisset Imperio; tandem per Præfectos suos extra Sinicum Imperium missos multa occupavit. Regna, Sinæ occidentali ad Libycum objacentia. Vnde reuersus CHANKIENGVS YUEPT, TAVON, TAKIAMque regna sub Imperium esse subjunxit, Imperatorem edocuit. In TAKIÆ regno mons est, quem KIVNG vocant. Ex eo monte CHANGIENGVS attulit arundinum genus quoddam intus solidarum, quarum nodi multum inter se distabant, ceterum sustentandis semibus in baculi vicem aptissime feruentium. Hæc verò Sinici sunt Autoris verba; quibus clarissime describit genus illud cannarum, quod in India BAMBVM MACHO dicitur à Lusitanis, quod marem arundinem sonat; in Sinis autem similes non est reperire. Vnde hoc Regnum prope BENGALAM fuisse crediderim. TAVM verò regnum commemoravit optimorum equorum esse plurimorumque ferax; montes item inibi perinultos continuis niuibuscum rigere. Hinc Sinica Tabula geographica rectè docet, TIBET regnum ad radices AMASÆI montis esse; imò in ipsis montibus situm. Hinc etiam SVCHVEN Sinica Prouincia cum eo regno confinia habet communia; quæ similiter optimis equis abundat. YUEPTI verò tunc erat, vbi modò TVNGKING est & LAOS; de quibus Atlas noster adeundus, vbi omnia clariùs explicantur. Multa insuper alia rara sunt allata, Sinis nondum visa, quæ Historicus generatim tantum attingit, non singula explicando.

His lætus Imperator animum ad maiora, quam quæ iam meditabatur, adjecit; nec modò ad easdem partes militum submitit auxilia, sed etiam Orientis plagas classibus suis peruestigandi consilium cepit. De quibus primò agam, dum missa auxilia Occidentem petant. Ergo per mare Sinicum, quod Sinæ SANG vocant, Orientem versus suas

Rr 2.

classes

Imperator
Regnum am-
plificat.

classis emisit. Sed quia de exteris vix aliquid Sinæ scribere dignantur vel scire, idcirco de hac expeditione particulatim nihil habeo dicere. Nec nomina Regionum, e quibus quique oriundi, reperio. Nam Sinica exteris imposita omnia ferè contumeliosa sunt, quippe quæ vel barbaros vel putidos, vel mancipia & quæ sunt generis ejusdem, significant. Vix aliquando propriis exterorum nominibus vruntur. Ita Iapones per contemptum *VOCV, TARTAROS NVCI EV* vocant. Quare decerpere non possum, num in *IAPONIAM, INSULAS LIVSONAS, CELLANVM, LAVAM, CAMBOYAM,* & similia tetenderint loca. Putem vltra *COREAM* fretum *ANIANI* classes etiam penetrasse; quaque Occidenti est maximè obuersa, Americam à Sinis frequentatam. Et hinc fortasse originem illa gens habuit. Nam color, capillorum modus ac faciei faciunt id mihi verisimile; nihil tamen certi reperio. *SIONES* autem, *CAMBOYENSES*, ac vicinas circum regiones à Sinis originem traxisse constat. Vnde litteris quoque Sinicis vruntur, imò & numerorum nomina, vt *SINT*, explicant. Nec dubito, quin olim, vt hodie, mercatores Sinæ nauigauerint etiam vsque ad rubrum mare. Nam nunc quoque maximæ naues *PAN CVM DA CHINA* vocantur. *PAN CVM* autem dicunt, quod Sinicè ligneum sonat Palatium. Nec huius rei parua sunt in India monumenta passim, de quibus alibi plura dixi.

*Tartari bello
petiti.*

Præterea Imperator copijs ad murum magnum agentibus edixerat, vt *TARTARORVM* terras invaderent. Quod vt facerent alacrius, ampla & firmissima castra formâ quadratâ vltra murum magnum excitavit, in quæ si quæ necessitas vigeret, seque ac res suas recipere possent exercitus. Accidit hac res populo non parùm molesta, cui erat imperatum, vt ad tantam fabricam necessaria vndique conveherent. At verò quia publicæ securitatis intererat, captum opus ad exitum adduci; nemo Præfectorum ausus est Imperatorem de populi querelis admonere. Vnus è Præfectis *SUN HUNGVS* cum fidei virtute ac pietate pari magni nominis famam & dignitates aucuparetur; vt à plebe gratiam iniret non hanc modò fabricam, sed & maritima Indicamve expeditionem impedire volebat, & Imperatorem ad Sinicas terras omnes aperiendas & quoquo versum colonias deducendas hortabatur. Imperator ne illi contravenire videretur veleius consilium aspernari; astutè in aliam opinionem eum traxit. Missos namque Præfectos aliquot *SUN HUNGVM* convenire jubet, ac cum eo de munimen-

munimentorum expeditionumque reliquarum utilitate colloqui. Qui cum ex eorum dictis Imperatoris voluntatem intelligeret; ne illius gratiâ excideret, sine mora suam opinionem damnauit. Neque hoc tantum; sed ad virgenda cœpta Imperatorem animabat, ad eumque adiens, *Ne, ô Imperator, aiebat, mihi, vili homini (XANTUNG enim regnum mihi natale solum est,) irascere. Ut plerumque sunt homines ex ea provincia; sic & ego rudis sum ac parum perspicax. Non intelligebam adhuc, tantas ex ijs, quæ moliris, quæq; agris, vilitates efflorescere.* De hoc eodem SUNHUNGO scribunt, ut Imperatorem seruaret amicum sibi, licet satis opimâ Præfecturâ fungeretur, amictu tamen ac cibo solito uti utilissimo. Sciebat enim HIAOUUM simplicitatem ac modestiam plurimum in suis amare. Alius quidam Philosophus maiori autoritate de hoc cum Imperatore agens, *Non est inquit, hæc vera Virtus, ô Imperator, quæ gradum ac dignitatem non tenet suam. Profecto simulator SUNHUNGU s est, & aliud ore promptum, aliud pectore clausum gerit. Neque desunt alia, quibus germanam virtutem explorare possis.* Tunc Imperator illum advocat, & num vero ac ficto animo hæc ageret, interrogat. Ille qui sciret Imperatorem in suis animi submissionem maxime suspicere, neve maiori Præfecto contradiceret; *Consitentem, inquit, habes reum, ô Imperator; ita est, ut Præfectus tuus tibi dixit. Nam verâ illâ germanâque virtute non sum praditus, quâ tibi me seruire consentaneum esset; amor tamen ac prompta voluntas tibi seruiendi faciunt, ut virtutem fingam, meque ipso melior esse studeam, dum modo udesse liceat obsequio tuo.* Imperator hæc audiens homini non modo non irasci, sed etiam de animi candore ac modestiâ collaudatum, in dies pluris facere, atque ad maiores dignitates efferre. Demum anno Imperij decimo ad ad supremam Colai præfecturam evexit. Hic honos ingenium eius prodidit, quod adhuc utcumque malis artibus occultauerat, fallendè peritissimus. Namque paulatim insurgens optimam quamque dignitatem vexare, Præfectos recti tenaces auersari, amicos multos ad honores admittere; magnum denique malum reip. machinabatur, vel turbaturus vel, si potuisset, sibi occupaturus Imperium. Sed Imperatoris felicitas & hoc malum superauit. SUNHUNHUS enim nondiu stetit in eo fastigio; morte præventus, quàm destinata exsequeretur.

Inter hæc ingentis illius munitionis fabrica continuabatur; quæ bellum inter Imperatorem ac TARTAROS tandem accendit. Quippe

TARTARI, quò fabricam impedirent, crebram irruptionem faciebant

Rr 3

operas.

operasque fugabant. Imperator submissis maioribus copijs per GUEICINGUM, quem summæ rerum præfecit, eidem mandat, vt apertè jam TARTARIS bellum moueat. Pugnatum igitur est in regno TANGUINGENTI TARTARORUM strage. Multi etiam vivi venerunt in victoris potestatem; quos ad Imperatorem misit. Ea victoria magnâ per totum Imperium lætitiâ celebrabatur. Subindè Imperator GUEICINGUM cunctis reliquis Ducibus suprêmâ cum potestate præposuit, omnes vni parere iussit. Præterea datim mandatis, vt victoriam delendis TARTARIS, qui semper fuissent Sinarum hostes, persequatur, parcat nemini, vt eis penitus profligatis, illorum in Sinas irruptiones ac prædâ impediatur. Ipse etiam Imperator ad Victorem exercitum, oculis subiiciendum profectus, vbi TANGU TARTARORUM regnum ingressus est, altissimos illius montes animi gratiâ ascendit. Est TANGU regnum ad Boream XENSIXANSI que provincijs confine, ac paululum in occasum excurrit; ad ortum, aliqua ex parte PEKING Provinciam attingit; inter sitientis arena deserta murumque magnum, clausum. CROCEUS fluvius mediam ferè secat; ab Austro tamen in Boream, & inde rursus in Austrum circumvagus, & in Atlante nostro videre est. Illac Imperator venatus, animal quoddam rarum cepit, quod vngulâs quinquepartitas habebat; vnicum verò cornu. Fortasse vnicornis vel rhinoceros fuit. Vt est, eius captura in lætissimum omen accepit; eumque annum, quo captum est animal, Imperij sui præmum dici voluit; hanc epocham, primam venationem vocans, ita vt anni postea reliqui à prima venatione appellacionem traherent. Fuit hic annus Cycli Sinici quadragesimi tertij sextus & quinquagesimus, ante vulgarem Christi epocham centesimus vigesimus secundus, huius Imperatoris decimus.

Anni à primâ venatione venati.

Sub hoc tempus HOAINAN & HEANGXAN reguli rebellionem in Imperatorem meditabantur. Verùm eorum famuli rem ad Imperatorem detulere, priusquam parata essent omnia. Ita maturè oppressi sunt ambo captique. Nè verò cogerentur supplicia subire in rebelles parata, laqueo voluntariam mortem occupauere.

Tartaris iterum illatum bellum.

Eodem tempore cum TARTARIS iterum pugnatum est, iterum à Sinis stante victoriâ. Qui veteri TARTARIA vsque ad YENCHIUM ac KILIENUM montes vastatâ, pervenerunt vsque ad mare, quod nigrum Sinæ vocant, de quo in nostro Atlante plura. Montes autem isti ad Boream XENSIXANSI provincia surgentes, in Occasum excur-

tunt;

erunt. Distant à muro magno plusquam octingenta stadia Sinica, hoc est, quinquaginta circiter leucas. His malis victus HOENSIENSIS; vnus è TARTARORUM Regibus, vt victoris clementiam experiretur, ad Imperatorem à reliquis defecit. Imperator, vt ostentaret vires suas, equitum viginti millia mittit ad eum excipiendum. Deinde, vt illius potentiam distraheret, quinque TARTARORUM Duces tributarios dynastas creat; facta cuique potestate vltra murum magnum urbem more Sinico exstruendi, siotamen, ne alter alteri subessent, sed Sinicum Imperatorem dominum omnes agnoscerent. Tum, vt TARTARORUM terras omnes ipsosque TARTAROS deleteret, triplici cum exercitu illas invadit. Primum exercitum fortissimus GUEICINGUS ducebat; secundum KUPINGUS, tertium LIQUANGUS, optimi Duces: singulis Imperator equitum quinquaginta millia, peditum verò multò plura assignavit, permittens quorsum vellent contra TARTAROS & quacunque tendere; qui quere meos delendo, præclariùs egissent, illis maxima promisit præmia.

*Tres exercitus
in Tartariam
missi.*

QUEICINGUS igitur cum suis TARTAROS insequitur. Ad BAROLBYCUM progressus, ac duo ferè stadiorum millia emensus ad montem vsque TIENQEN victor penetravit. Hunc montem Historicus Sinensis in TATA Regno ponit (TARTARIÆ vult dicere, sed ob R literæ defectum TATA dicit) & in medio TARTARIÆ esse scribit. Sæpe autem Sinæ in suis etiam antiquioribus scriptis TATA TARTARORUM Regnum vocant. Ex quo intelligitur TARTARIÆ, nomen antiquissimum apud Sinas esse; illius nimirum, TARTARIÆ quæ extra IMAOS seu AMASEOS montes ad fretum vsque ANIAN extenditur, quam veterem dicimus, quod nomen reliquæ Asiaticæ TARTARIÆ commune factum. Vltra hos montes progredi non est ausus, arenosis campis obstantibus, de quibus infra. Multos in hac expeditione TARTAROS devicit, & reges omnes vsque ad mare, quod obversum Boreæ, deleuit; omnes eorum cohortes, quas HORDAS vocant, dissipavit. Inde victorijs inclitus domum ad Imperatorem redijt.

Successus primi exercitus.

Secundus

KINPINGUS verò Dux alter per veteris TARTARIÆ ad Boream vergentis planitiem, BARRAPHELIOTEM versus progressus eodem modo insignes à TARTARIS victorias reportavit. Emensus vltra quatuor stadiorum millia, montem etiam LANKIUSIUM superavit. Quin & ingenti ausu campum arenosum transijt ex eâ parte, quâ

quã se ad Boream Sinæ diffundit. TARTARIS infestus & ibidem vastitatem efficiens. Hunc arenosum campum siue desertum Sinæ XAMO vocant, quod tractum arenosum significat. Est autem ingens ac longissimus arenæ sitientis ille tractus; qui Sinam quasi ambit ad occasum. Incipit ad Australes radices LMAI montis circa trigesimum septimum altitudinis gradum; vbi etiam XACHEU Ciuitas sita, quasi dicas, arenosa. Inde ad quinquaginta tres ferè gradus vsque protenditur, per leucas circiter trecentas partim in Boream, partim, & hoc magis, in ortum excurrens continuã propè serie. Ad occasum verò in partes duas diffunditur; vnde desertum maius ac minus nominatur. Ibi SUMAHAN & CASARÀ TARTARIA vetere diuidit. Sinæ SAMAHAN & HOEI regiones vocant; quæ nomina novæne sint an etiam antiquioribus Sinis cognita ignoro: in Sinarum libris ac tabulis geographicis reperiuntur. Hic arenæ tractus in occidentali parte rarior est aliquot leucarum spatio, seu minus arenosus; vbi olim Sinæ duas vrbes LUNGYA & LIENYUNG condidere, quas adhuc est in Sinicis tabulis reperire. Adhucne existent, ignotum. Hæ namque regiones à Sinis hodie non frequentantur. Qui hæc melius intelligere voluerit, Atlantem nostrum extremæ Asiæ consulat; vbi etiam reliquarum regionum, fluviorum ac montium nomina reperiet, antiqua & nova, de quibus in hac Epitome mentionem facimus.

Kinpingus ergo ad finem huius arenosi tractus, quã spectat Orientem, pervenit. Vnde Boream versus processit ad HANHAI, hoc est ad magnum mare. HAN enim magnum, HAI verò mare significat. Quanquam Sinæ non mare, sed lacum in tabulis suis pingunt. Et si verò tractus hic arenosus effundit se longissimè; latitudo tamen eius, quã maxima est, vix triginta leucarum spatium complectitur. Ad his ergo Ducibus duobus TARTARI illi qui toties ad hoc vsque tempus Sinam vexauerant, debellati sunt ac ferme deleti; præsertim illi, qui deserta camporum inter ac Sinicum mare claudebantur. Nec mitiore fortuna sunt vsi, qui colebant intra LANKIUSIOS montes. Hi continuo tractu cum LMAO monte vsque ad mare Boreum excurrunt, & prope arenosos campos in duas series se findunt; quarum altera Orientem, altera Occidentem versus, vtraque tamen in Boream, deflectens immensam aperit planticiem.

Tertij

Dux tertius non perinde rem prosperè gessit, ob viarum ignorantiam magnis circumventus difficultatibus. In montibus, quæ Niu-
che

ete & NIULHANNOMEN, hærenti nulla materies egregij facinoris suppeditavit. Vbi, cum socios suos alibi multa præclare fecisse comperisset, dedecoris impatiens, guttur sibi præscidit, magno totius Imperij luctu; Et hunc exitum habuit LIQUANGUS magnus alioqui dux, & militum animis gratissimus, quippe qui cum illis tanquam gregarius miles arma semper haberet communia, nec eos ut sibi subjectos, sed ut commilitones tractaret. Tam porro liberalem ac profusum in alios fuisse scribunt, ut nihil vnquam vel de stipendijs vel prædis reservaret sibi; distribuens omnia militibus suis;

Mors ultro-
nea.

His bellis confectis Imperator duobus ducibus ac reliquis bene de Imperio meritis omnem illam TARTARIAM, quam arenæ Sinicæsq; murus complectitur, montesq; præterea LANKIUSIOS dono dedit; militibus vrbes militares ac castra exstruxit; duos duces insuper reges creavit. Hinc CARO CATYNOMEN ad externos manasse credo, CATAI namq; terram nigrâ sonat; & ut M. P. Venetus scribit, ita desertum vocatur, quia CATAY regni populis est habitatum. CATAYUM autem Sinicum Imperium esse luce meridiana clarius in nostro Atlante ostendimus. Hinc etiam vrbes ac moenibus munita loca visuntur etiam nunc in veteri TARTARIA, quamvis alioquin TARTARI nullas ædificent vrbes, vagis tentorijs contenti. Sinenfes autem isti ab Imperatore ibi relictî, paullatim Sinicos obliti mores & TARTARORUM commercio affueri atque degenerantes in TARTAROS, etsi multo post tempore, Sinas tamen infestare coeperunt. Inter hæc magus quidam nequissimus à regno CIORIUNDUS, cui XAUKUNGO nomen, ad Imperatorem venit; quem præstigijs multum sibi devinxit, etsi postmodum earum poenas morte velut impostor dedit. Inter alia, quæ dæmonum artibus fecit, illud fuit quod, quoties Imperator optaret, concubinam ei carissimam, CHANGOAM dictam, sed jam mortuam advocabat. Imò nimis credulo Imperatori persuasit, illam non esse mortuam, sed in luna habitare immortalẽ, quia medicinam, quam Imperator sibi pararat ad immortalitatem consequendam, hauserit; sibi verò tanquam spirituum domino licere, quoties vellet, eam è lunâ deductam Imperatori sistere. Autor ei præterea fuit, ut altissimam turrim ædificaret in hunc vnicum usum, ut quoties vellet, cum CHANGOAVOSARETUR; sed cum adesse illam optabat, monuit, ut prius spiritibus faceret. Aliquam diu tenuit hæc consuetudo; cum vel Deo vero abnuente vel dæmone præstigijs non amplius se subjiciente, magia vim suam amisit. Nam Imperatoris

Magus impostor misit Imperatorem ludit.

Luna habitari credita.

amalia magno eius dolore nusquam apparebat. Tum veterator, ne detegeretur & ignominiam vitaret, alias fingit præstigias. In serico panno causas, cur non veniret amplius, scribit nomine CHANGOÆ increpantis Imperatorem, quod non rite atque ut decebat, se coleret; & hanc scripturam vaccæ comedendam tradit. Simulans deinde se præ timore vix loqui posse, Imperatorem adit; & *Nescio, quod scelus, inquit, vel ego vel tu, ô Imperator admiseric. Mira in hac vacca video; eam, quasi aperiri jube. Videbis & tu planè quod mireris, & cur ad te venire desinat immortalis mulier intelliges.* Factum, quod petebatur; occiditur vacca, pannus literis exaratus apparet, mira in eo figmenta leguntur. Imperator id quod erat suspicatus, ut in conjectando in primis erat peripicax, diligentius scripturam considerat. et ex formâ & modo literarum facileprehendit, impostoris esse. Quem proinde detectâ fraude vera confitentem poenas meritas dare jubet; morte multatur. Alia multa super hac historia circumferuntur à Sinis, præsertim in comœdijs, quibus argumentum ea præbuit. Sed à Sinensibus historicis non notantur nisi ea, quæ suprâ narravi & ut vera refert Sinica historia. Quæ hoc etiâ loco ponere placuit, ut Europæi videant, nec Sinis Sinones aut Tyanæos defuisse, ac dæmonem ubiq; miseros mortales decipere, cum potest. Vnū non omiserim, quod pro vero notatur, Imperator cum videret amaliā è luna non descendere, cogitavit exstruere turrim, per quam ipse ad lunam eniteretur. Obstitere Præfecti omnes insanis consilij, sed nequicquam; exsequi se posse credente, quod meditabatur. Vnus architectus, cui turris cura mandata erat, eum ab hac sententia deduxit, evidentissimè demonstrans id fieri nullo modo posse. Dicebat enim se turrim quidè edificaturum; sed ingenti fundamento opus esse, ad quod ponendum totam, quæ patet, Sinam vix imò ne vix quidem suffecturum; terras etiam extra Sinam necessarias esse. Itaq; ne Sinam & Imperium perderet à stultissimo conatu destitit. Sic quandoq; magna etiam ingenia delirant; & ad eò videmus non solos Noachi nepotes delirasse.

*Deprehensus
morte luit.*

*Stultus con-
satus.*

*ingeniosè elu-
sus.*

*Tartari iterū
vocati.*

Dum hæc fierent, TARTARORUM multi, qui Sinarum manus effugerant, IMAUM transgressi montem, per SIZAN sive PRE-IOANNI regnum TIBET ac LAOS regiones ad Austrum petebant. CHANGKIENGUS, cui mandata erat indica expeditio Imperatorem ea dere docet ac rogat, ut missis munerib; & concessis aliquot honoris insignib; reges earum regionum admoneret, ne TARTAROS admitterent imò tanquam hostes Imperij necarent. Sed a regibus neglecta est hæc petitio, fugientes ad se TARTAROS libenter excipientib;. Sperabant enim se ab illis adju-

adjutos posse Sinicum jugum excutere. Quare Imperator GOEICINGO fortissimo duci mandat, ut illos fugientes in Austrum lequatur per eandem, quâ ipsi penetrabant, viam. Quod ille postquam egregiè præstitit, ægritudine oppressus diem suū obiit. Cui subrogatus CHANUS, ut se virtute non inferiorē ostenderet, audacissimè TARTAROS insecutus ingenti clade affecit, & continuò in Austrum illos persequens, longa terrarum, eimensus spatia, usq; ad V & SUM reges venit, & his etiam duobus regnis potitus, in provinciam ea redegit. Parent hodièque Sinico Imperio; jacèntque, qua SUCHUEN provincia Occidentem respicit, ubi modò Vsa vrbs est militaris sita.

Lætus Imperator successu rerum; ne populus esset expers lætitiæ, vini fontem adornavit, qui ex palatio fluebat publicæ hilaritati totum diè, Placuit deinde terras illas omnes, de quibus dictum, Occidentales Australèsque coram invisere. Magnis igitur copijs instructus, ad CHAU ducem primò tetendit, & incredibili celeritate XEENS I SUCHUENq; transfrens lunan pervenit. Inde PEGU descendit; ubi ad Austrum jacens vidit mare. Mox per LAOS penetrans CUMBOIAM occupavit & COCHINAM. Dein litus maris per TUNGKING legens, QUANTUNG pervenit, & cognita insula HAINANÆ fertilitate, mari trajecto, illam occupavit, & in novem regiones partitus est. Ex illo mari piscatus eum multos vniones tulit. Eaq; propter, primâ regionē, quæ modò KINGCHEU dicitur, CHUYA I vocavit; quod vnionū littus significat. Nec imèritò. Nam nunc etiâ illud Sinas inter HAINAN & SINAS vnionum multorum est ferax mare. Hinc orientem petens, FORIEN provinciam penetravit. Quâ se difficiliora obijcièbant loca, ea navibus superabat, quæ pedestri itinere non facile potuisset. In hoc itinere confecisse eum scribunt Sinæ stadiorum Sinicorum viginti millia, quæ ferè mille & quingentas leucas nostraves conficiunt.

Inter TARTAROS reges, qui clementiâ Sinici Imperatoris experiri maluerit, quàm iram nisi se subijcerent; vnus erat HIZUTU nomine. Is filium suum GELI dictum ad Imperatorem misit ut in vrbe regiâ Sinicos mores, literas ac politiam addisceret. Erat hic juvenis equorum amans, & more TARTARORUM optimos aliquot alebat domi, quæis pares non habebat regia. Sæpe etiam eques transibat palatium, vnde conspici posset ab Imperatore; cujus in se amorem facile trahebat. Erat enim staturâ procerus corpore robusto, spectandâ prorsus membrorum habitudine; & quod magis est, amabilem quandam gravitatem præferbat. Ob has dotes Imperator in aulam invitatum stabuli præfectum creavit; addens illi Sinicâ nominatione KIN cognomen, ac si ex Sinicâ esset

Vini fontis

Tartarus stabuli Imperatoris magister

familiã. TARTARI verò sola habent prænomen, pro quibus patris nomine vtuntur, vt in sacris literis in vsu fuisse apud Hebræos legimus. At longè pluris eum fecit in dies, postquam optimam eius indolem, virtutem ac prudentiam cognovit. Ex quo, vt suo loco docebimus, ad summos in Imperio honores peruenit, adeò, vt non equorum modò, sed et hominum fieret magister. Hic mihi videtur primus fuisse, qui familiam TARTARORUM condidit; CHINCHI M. P. Veneto dictam, CHIN Italorum more perinde ut KINO scribenti. Hæc familia deinde Sinicum Imperium totum occupavit, vt fusius suo loco, hoc est, cum ad IUENAM familiam nos deducet historia, fauente Deo demonstrabimus. Eodem tempore, quia Imperator maximè gaudebat equis, & his abundat VAN regnum; inde iussit adduci plurimos eisdemque optimos, quos KINO stabuli præfecto tradidit alendos.

Suprà diximus, quemadmodum quàm plurimi è TANGU regno TARTARI salutem in montibus invenerint, Ibi ergo latitantes viribus crevere paullatim, iterumque in planitiem descendere sunt ausi, non quidem Sinam versùs, sed vltra montes, quã respiciunt Boreum mare, His motibus auditis Imperator tres Legatos (i) SUUUS XI NGUS & II OELIUS fuere) misit ad eorum regem, qui pacem illis ac quietem promitterent, si se vellent Imperatorem agnoscere. Rex TARTARUS, cui SUUUS virtus animique magnitudo perspecta, optabat eum ad suas partes sequendas transire. Id negotium GUELIO Sinico duci datum, qui jam antè ab Imperatore ad TARTAROS defecerat. SUUM itaque convenit GUELIUS, & magnos honores opesque sui regis nomine illi promittit. Sed is ut Imperatori fidissimus, non modo GUELIUM non audit, verùm acriter atque increpans, Tu verò perfide, inquit, postquam acceptorum ab Imperatore tuo beneficiorum oblitus, rebellionis adversus dominum ac patriam tuam reus, parentibus tuis aequè ac civibus inimicus factus es; adeò tibi frons perijt, ut alios insuper audeas in consortium impietatis allicere? Ne id calum sinat, vt tantum admittam piaculum! mihi quidem nil magis dolet, quàm quòd hominis tam perfidi aspectu mihi oculos incestare contigerit. De his ubi GUELIUS regem TANGU docuit, seque operam perdere; vehementer iratus, captis contra jus gentium legatis, SUUM in subterraneam specum detrussit, à cibo & potione abstinendum. Scribunt eum aliquot diebus ibi famem pellibus ac pilis, sitim verò nive depulisse. Pellibus autem animalium abundat ea regio; quibus ad vestes, ocreas, inedi-

Legati fides.

cephippiâque conficienda vtuntur; TARTARI. Qui proinde, vnde in ediam sitimque toleraret, ignari ac velut rarum aut divinum suspicientes eum extrahunt, & ad Boréum mare, quod HAN HAI Sinæ indigeant, dimittunt, oviûmque & caprarum, quæ ad sacrificandum vtebantur, pastorem faciunt. Ibi novemdecim ipsos annos vixit; quibus exactis in Sinam, vnde venerat, redijt. Ait historicus Sinensis eum à TARTARI S supra mare positum fuisse, Qui loquendi modus insulam aliquam in mari denotat, vel in lacu illo magno, quem in suis tabulis etiam HAN HAI Sinæ vocant. Fortassis est illa insula, quæ Plinio TARTARIA dicitur. Ex his præterea, quæ cum hic tum supra de KLUPINGO dixi, ad Boréum usque mare pervenisse; facile fortasse solvatur dubium illud, vndenam fuerit navis illa INDICA, quæ in GERMANIAM appulit, consule in GALLIA METELLO, & collegâ AFRANIO. De cuius adventu Rex SUECIE, missis etiam aliquot captivis INDIS METELLUM admonuit, ut refert CORNELIUS NEPOS. Fortasse per ANIAN fretum HIAO UUS Imperator supplementa idque genus alia suis submittebat; unde credi possit, aliquam navim vi ventorum abreptam fretum, quod Nassavium vocant hodie Geographi, præterijisse, atque inde Samoedæ ac Russiæ litus prætervectam in Sueciam appulisse. Pro certo tamen nihil affirmare sustineam, sitne fretum ANIAN in rerum natura, an secus. Sed ad nostram redeamus historiam.

Imperator de captivitate legatorum certior factus, maximis viribus in TARTAROS movet. Undecim fortissimis exercitibus constabat hæc expeditio. TARTARI tantam vim non ferentes ad montes iterum se proripiunt. Tunc Imperator terris eorum vastatis omnibus, dimissis libellis TARTAROS ad pugnam provocat in hæc verba, *Ipsæ ego Imperator adsum; pugnate mecum, si viri estis; me victo Imperium, quod adhuc toties vexastis, feretis præmium.* At enim cum videret, TARTAROS cavernis suis se montibusque tenere; domum redijt, ad reliquias belli relicto LAO duce LIQUANGI nepote. Referebat LAUS usquequaque suum avum, militum amans eosque tractans liberaliter. Equitandi ac sagittas emittendi peritiâ nemo par ei reperiebatur. Quibus ex artibus Imperator eum etiam fortitudine credebat avo æqualē fore. Ac primò quidem illius insigne specimē edidit, feliciter contra TARTAROS pugnando; à quibus tamen denique captus est. In monte igitur SUNKIO illos adortus tantâ clade affecit, vt Rex TANCU jam

à Duce pastor.

*Navis Indica
olim in Ger-
maniam ap-
pulsit.*

*Undecim exer-
citus in unum
hostem.*

Jam de suis reb⁹ desperaret. Sed nimius eius ardor ac vis inconsulta, quã premebat hostem, victoria cursum inhibuit. Illum namque per montes, quã impedimenta progredi non poterant, insecutus, sagittis tandem atque annonã laborare cœpit. Quodque peius fuit, nihil horum subveli poterat quò TARTARI viarum peritissimi montes à tergo custodij clauerant. Ea penuria primò *Quo nœ Antium* Sinicum ducem, qui ad TARTAROS transfugerat, advertit. Vnde collectis copijs suis omnia intercludunt montium itinera, Sinicumque exercitum in valle quadam coarctant; in quem ex alto sagittarum imbrem, immunes periculi effundunt & victores modò milites difficili loco deprehensos trucidant, invitantes interim eos, ut sese dederent. Multi ducem elegere potius fortiter pugnando mori, quàm se TARTARIS permittere. Laus tamen suos allocutus, *Ad Imperatorem*, inquit, *velius redire non audeo; & hic, ubi defensionis non est locus, miserè perire velut oves non convenit. Brevis fortassis affulgebit occasio, quã de TARTARIS, inter eos agens vindictam sumam.* Ita se cum suis, qui supererant, deditit.

Sinarum clades.

Hęc clades Imperatorem jam senem fregit, absistentem TARTAROS ultra montes persequi. Terris tantum intra montes Sinicumque murum optimè providit, ut ab illorum incurfionibus tutum saltem servaret Imperium. Sub hęc *Ctenus* summus tribunorum militarium præfectus, *Lai* amicus, documentum dedit, quàm periculosum iratos Principes alloqui. Nam cum rumor de *Lai* ad TARTAROS defectione, ad Imperatorem allatus esset; ipse fortè adstans & amico favens, *Noui*, ait adhuc *Lai* parentibus suis semper obsequentissimum fuisse. Non raro etiam pro Imperatore fortiter egit, vitamque suam magnis periculis exposuit. Qui talis est, perduellis esse non potest. Nec enim ego malitia, sed necessitati factum istud imputo. Quin illud fortasse meditatur, ut delusis specie deditiois TARTARIS, suum dedecus illorum cade aboleat. Hęc loquentem Imperator iratus duci in carcerem jubet, multarique poenã, quam *Fuhing* appellant, abscissis illis corporis partibus, quas natura velavit.

Excusatio amici gravior assecurata.

Dum hęc agerentur, Imperium frequentibus latrocinij infestum esse cœpit: in ijs maxime oris, quã Sina Orientem spectat. Plebs enim ab ijs, qui reditus ac tributa exigebant, opprimi se quæsta, secessione arma induerat. Sed hęc pestis in quibusdam locis brevi suppressa est. Cùm enim sine duce essent & armorum tractandorum imperiti, facile vici sunt.

sunt rebelles. Tantus autem deletus eorum est numerus, ut ipsi etiam Imperatorem severitatis poeniteret, dolentem de obtentâ victoriâ, in quâ sibi victo similior videbatur, quàm victori. Verùm ut in posterum his populi malis mederetur; optimas ac severissimas leges tulit, quibus exactorum sævitiam reprimebat. Et quia multi adhuc rebelles supererant in alijs locis; edixit, ne quem milites vel Præfecti necarent, nisi ubi plures quàm duo millia in armis essent. Deinde omnibus ad se redeuntibus culpam condonabat. Quò factum, ut omnes à se mutuò distraherentur tum metu, tum remissæ poenæ spe allecti, ad domum redirent. Hac arte & Imperium à latronibus perpurgavit, & populum Imperio servavit.

*Rebellez d'armé.
16.*

Âno ante vulgarem Christi Epochâ octogesimo quarto è concubina **FILINGUM** filium alterum suscepit Imperator, postquam priorem **GUEJUM** appellatum è legitimâ conjuge suscepisset, & alios è concubinis. Hunc **FILINGUM** natum scribunt post decimum quartum à conceptio-
*proles nata
post 14. men-
sem à conso-
piti.*
ar mensem, quod Imperator in optimum omen accepit, & hanc ob causam illum semper vnicè dilexit. **IAUM** enim alterum futurum sperabat; quem antiquissimum juxtâ & sanctissimum Imperatorem post totidem à conceptu menses in lucem editum scripsimus suo loco. Sed omen illud sinistrum fuisse Imperatori eventus ostendit. Hic enim eius amor, quo in **IAUM**, & **CHIUNG I** Præfecti cujusdam odium, quo **GUEJUM** principem prosequeretur, turbas in Imperio excitavit. Nam ab his duobus initijs profecta calamitas **GUEIUM** Principem Imperatorémque vexavit.

Accidit enim, ut in vrbe regia multi ac præcipuè mulieres maleficis artibus carminibusque plurimum se dederint; quibus virorum præsertim animos excantabant, seque venustiores quàm erant mentiebantur.
*Præstigia ac
philtre apud
Sinas.*
Ex his nonnullæ in **GUEI I** Principis irrepsere palatium, sed ignorantis; quippe quem bonâ indole ac pium scribunt fuisse. Sed cum jam ad virilem ætatem pervenisset, his præstigijs fascinatus totum se voluptatibus dedit. Inter reliqua memoriæ proditum est inventam hîc medicinam fuisse, **KUAM** Sinis dictam, quam si quis fortè propinatam sumeret, ita mulieris propinantis amore capiebatur, ut sine illâ esse non posset. Varias etiam agritudines imò & mortem efficere, queis vellent, poterant. Hac medicinâ **L IUM** Imperatoris filium è concubinâ genitum eî novemdecim non amplius annos nato, cum vxore, filijs ac filiabus, salvo duntaxat uno nepote, interiisse reperio. Causam tot-
fune-

funerum referunt in similtates, quæ LIU inter & GUEIU erant, & præcipuè in mulierum æmulationes; inde LIU à faultricibus GUEI toxico sublatum, GUEIO tamen, si fas est credere, insciens. Ajunt præterea ligneas quasdam statuas ab his magis esse defossas, quibus supra terram ubi latebant, sacrificantes, præsertim mulieres meliorem locum ac sortem petebant. Inde tamen inter ipsas veneficas nata est discordia, cum quæque alteri invideret, quod ipsa non posset obtinere. Hinc rixæ, hinc æmulationes, hinc mutuæ demum accusationes. Quæ res postquam ad aures Imperatoris pervenit; cum eam primò nullius esse momenti putaret, nec fidem nec remedium adhibuit. At subinde cum secundum quietem ligneas magno numero statuas baculos manibus tenentes videret, à quibus vapulabat; expurgiscens tanto affectus est horrore, ut ægritudinem inde conceperit, ex qua nūquam postea bene convaluit. CHUNGUS GUEI capitalis adversarius; hanc illius perdendi occasionem nactus, Imperatorem conveniens, *Nullum mihi dubium est, inquit, quin tibi, ò Imperator, propinata sit pestilens medicina. Suadeo proin, ut his tam perniciosis artibus obviam eas, ne majoribus in dies augeamur damnis.* Hoc audito Imperator ei dat negotium, ut secretissimè inquirat, in conscios animadvertat, & tandem, qui quævecunque noxias artes sequerentur, exstinguat & funditus deleat. CHUNGUS nulli operæ parcens, denique palatium GUEI Principis ingreditur; ubi multas & statuas & sagas reperit. Vnde ad Imperatorem rediens, *Nusquam ait plures statuae inveniuntur & saga, quam in Principis palatio.* Addidit inibi KUE quoque medicinæ se reperisse officinam. Se autem ad eam rem conferre non audere maiorem diligentiam; ne in Principem malum redundaret, in quem nihil iuris haberet. Interea tamen Principem arctissimè tenet custodiâ, omnèsque vias intercludit ei, ne quâ elapsus ad Patrem, tutâ fide rem aperiret. Non sefellit Principem ea machinatio. Quare non mediocriter verens GUNGU nequitiam, pessimum accipit ab irâ consilium; illumque ad se vocatum cum Præfectis ei faventibus, quibus huius inquisitionis cura demandata erat, omnes per famulos suos necat. CHUNGUM verò suâ ipse manu obtruncat, ita prius increpans. *Perfide! non satis tibi erat hucusque in Imperio contra patrem meum multa nequissimè machinatum fuisse, nisi etiam discordias illum inter & me sereres? Morere, perfide, morere! à multo jam tempore vivis, indignus vitâ, morte dignissimus.* SUUENIUS vnus è Præfectis solus evasit incolumis, & Imperatori rem omnem exposuit, Prin-

*Odiū causas
accusandi
subministrat.*

*Mallem in au-
thorem redi-
der.*

Princeps interea, quò patris vitaret iram, primùm profúgit è palatio. Imperator multos miserat, qui eum ad se vocarent. Sed, ut erant à *Confitum sc-*
lue
 S U U E N I O edocti, omiſſà legatione, ad Imperatorem redeunt, nunci-
 antes G U E I U M rebellem copias cogere, quèis regiam urbem capiat.
 Imperator miſſo juſto exercitu ex urbe regia; imperat ut filium capiant
 vivum, ſi poſſint; ſin, eum vnà cum ſuis necent. Facile illis militibus
 fuit, paucos Principis ſervos & inermes in fugam dare; ſed ab ijs ca-
 ptus eſt nemo, nec ipſe Princeps.

Tres interea ſenes Philoſophi ac Præfecti ad Imperatorem ſchedium *Pugnatur à*
Philoſophis.
 dant, in quo tota huius tragoediæ luculenter exponebatur historia.
 C H I U N G I nequitiam ac malas artes deteſtantur; Principis verò fa-
 ctum, ut erat, explicant. Negant ab eo militem ullum colligi aut col-
 lectum eſſe; rebellionis crimen ei nunquam in mentem veniſſe, nec alie-
 no unquam à patre fuiſſe animo; quicquid fecerit, neceſſitatis crimen
 eſſe, non voluntatis; nec aliud ſpectaſſe, quàm, ut odia C H I U N G I vita-
 ret ac fraudes, qui falſis Principem circumveniebat criminibus, nullà
 purgandi ſui relicta facultate, ne ad patrem adiret, impediens; ſeque à
 multo tempore ſcire liquidò, C H U N G U M ac Principem ſimultates &
 odia exercuiſſe; quæ verò per magos agebantur, illo neſciente acta, &
 mulierum, non Principum eſſe crimen.

His utcunque placatus Imperator deſijt filium perſequi; non tamen
 ad ſe vocavit, nec indubitanter innocentem datà venià pronuncia vit;
 quòd eum illà caritate, quà debebat, haud diligeret, in F I L I U M
 omni affectu translato. G U E J U S videns, ſe non admitti nec revocari,
 ſibi guttur ipſe præſcidit, ut verior eſt opinio; licet alij ſcribant ad TAR- *Mors ultronis*
filij.
 T A R O S profugum ſalutem ſuam in tuto poſuiſſe. Quippe mortuo
 Imperatore quidam è T A R T A R I A venit, qui ſe G U E J U M ferebat, ut
 in ſubſequenti Imperatore narrabo. Imperatrix audita filij morte, ſu- *et Matris ob*
filium.
 ſpendio vitam finiit, dolori ſuccumbens, & amiſſo filio ſuperſeſſe nolens,
 ne alteri ex concubinis, cujus filius imperium obtineret, ſubijcere ſe,
 cogereſſet. Interea de magis ſevera inſtituitur inquiſitio; reperiuntque
 Præfecti, G U E J U M carere crimine, atque à C H U N G O in multis falſò
 accuſatum & nequiſſimè læſum fuiſſe. Quam ob cauſam Imperator
 cognitâ ejus nequitia, quòd in illum jam mortuum animadvertere non
 licuit, totam ipſius ſtirpem delevit; S U U E N I U M verò conſcium vi-
 vum exuri juſſit. Deinde, ut G U E J U M filium fleret in quodam palatij
 lacu domum extruxit, in qua eodem ferè modo, quo D A V I D filium

Domus des-
derij.

Agricultura
ab Imperatore
exculta.)

Studium au-
diendi verita-
tis.

ABSOLONEM, questu defunctum prosequatur. Ex quo desiderij & expectationis domus est nominata. Imperium quoque universum, nunciata GUEI I Principis sorte luxit.

Post hæc Imperator etsi valerudinaris, anno ante obitum tertio, abjectis alijs curis, agricultura se dedit. Ibi terram ipsemet ferro subigere, glebas frangere, jactare semen ad Imperij totius exemplum. Tum agri colendi peritiores undique conquirens, per totum Imperium ire jubet, ac reliquis vera agricultura præcepta tradere. Illi opportuniora instrumenta habilioraque ad rem agrariam repperunt, multaque alia præclara, quæ ad agriculturam spectant, sub Imperatore agricolâ, inventa sunt. Ut jam mirari desinam, ab aratro quondam sordidatos aliquos ad Imperium ascendisse, cum videam Imperatores ab Imperio ad aratra descendere; imò cum ipso Imperio aratrum etiam gubernare.

Fuit, cum convocatos magistrat⁹ ac Præfectos omnes alloqueretur in hunc modum. *Nihil non expertus sum, inquit, eorum, quæ vita mortalium evenire solent. Bella multa confeci, regna obtinui; sed sine dubio civis interim meos in multis offendi vexavique. Vix enim fieri potest, ut bellæ reges gerant, quin suos vexent, etiamsi occupent aliena. De me quidem factor, in multis me delirasse. Verum quæ facta sunt, quæ revocentur & in facta fiant, via nulla retro est. De his modo loquendum non est, sed dolendum. Cur vos adesse velim, illud est, ut planè atque ex animi sententia, procul assentandi obsequio dicatur, num quid adhuc fiat in Imperio, unde populus opprimi se, jure queri possit. Hoc, inquam, liberè mihi dicatur velim; ut, si quid est, quod emendatione indigeat, id quàm plurimum aboleam. Hic unus è primis Præfectis CINCINEUS nomine, Multos non modo audit, inquit, verum etiam alii, qui de proroganda vita præceptis disputant. Hoc, ô Imperator, probare non possum. Quantum in hoc laboravisti? quantos sumtus fecisti? Minimo tamen minus adhuc effectum est; quin imò mendaces & impostores fuisse vel ipse nunc agnosci. Etas te tua, jam decrepita jam morti vicina moneat, ut his tandem finem facias. Hoc nihil gratis nobis potes facere, nihil quod optemus magis. Tunc Imperator, Sic est, ut ait, subjicit; adhuc ab istis impostoribus deceptus fui, sed me à culpâ summum illis credentis. Nunc experimento plus uno fraudes eorum ac mendacia deprehendo. Jam proximè absum à morte, quam vitare posse sperabam. Multum in hoc deliravi; maximos sumtus feci; quibus hoc unum consecutus sum, ut à canis mei agridudinem hucusque arcuerim. Et in hoc valere hanc artem non dubito; ad immortalitatem verò comparandam.*

minimè. *Quamquam ne sic quidem culpâ careo, qui, cùm unus artis magister suffecisset ad tuendam valetudinem, magnis impensis eorum greges aluerim. Sed nunc, ut suades, hos impostores missos faciam; neve alij me decipiant, eorum arti per Imperium nec locus nec usus esto.* Itaque interdixit omnibus, ne illâ usquam uterentur, sed penitus delere non potuit. Nam hodièque fidem apud Sinas habet.

Inter hæc TANUS YENIS regni regulus Imperatoris frater, videns eum esse jam summâ senectute, nullumque habere filium id ætatis, quæ ad gerendam remp. maturusset, missâ legatione petijt, ut se admitteret in palatium, quod idem erat atque imperij successionem expectere. Imperator petitionis insolentiam indignatus, fratris legatos necari jubet. In ipsum porro nihil molitus est; sed ut omnem fastigij spem ei præcinderet, FILINGUM filium septennem, successorem declarat. Nam hunc, uti dictum, amabat impensè, & quia in eo ætatis flore jam robusto erat corpore, firmâ membrorum constitutione, optimoque ingenio, ab omnibus amabatur. Rei cardo in eo versabatur, ut bonum, ac fidelem tutorem illi reperiret; & quoniam à multo jam tempore QUANGUM noverat KIÛPINGI fratrem, fide ac prudentia insignem, hanc ei tutelam decrevit. Quod ut fieret rectius, totam CHEUCUNGI qui sub CHEUA familiâ, ut diximus, optimus Imperatoris CHKNGI, tutor fuerat, historiam in cubiculo, in quo somnum capiebat, depingi curat. KEUYAM deinde FILINGI matrem de multis criminibus fictis verisque increpitam addixit morti, quam ipsa sibi consciceret. Admirantibus qui aderant, insolentiam huius iudicij, quo filius imperare, mater mori juberetur; Imperator ita respondit. *Quod modo ago, post intelligetis. Usque ad hoc tempus, ut nostra narrant historia, saepe turbatum est a matre pueri Imperatoris, imperium. Tales femina plerumque insolenter efferentes sese, puero contempto, sibi arrogunt imperium, voluptatibus serviunt, omnia pro libidine agunt. Nemo est, qui eas coercere possit. An LIUHEUÆ, quæ atavi mei conjunx fuit, historiam ignoratis? Moriatur igitur hæc, ne turbet imperium, Adeo nec proximi sanguinis commiseratio nr̄bpros movet.*

Ceterum ingravescente jam morbo, QUANGUS ad Imperatorem visendum ingressus, & animo commotus acerbissimè flevit. Tum inter lacrimas eum affatas, *Nihil, ut video, jam est, inquit, quod speres. Ad eum namque rerum tuarum articulum venisti, quem nec tuâ virtute, nec totius Imperij potentiâ mutare potes, ineluctabili reip. malo. Hoc unum,*

Ti 2

supereſt.

Legati ambiosi fratris necatis

Filius regnum obtinet, mater mori juberetur.

Honoris fuga. Superest, ut nobis dignum te, dignum imperio successorem relinquant. Tunc Imperator in ipsa morte sui similis decretique constans, *An hic denuo depictam historiam contemplatus es?* inquit; ecce **FILINGUM** filium imperij heredem esse jubeo, tu tutor esto; quod omen Celo placeat! alterum **CHOUGUNGUM** futurum credo. Cujus verba **QUANGUS** excipiens, *Meliores, ait, me quare; neque hunc erit operosum invenire.* **KINGELIUS** est ille; huic munus istud debetur, qui virtute superior est omnibus. Fortè **GELIUS** adstabat, & ad sui commendationem præfatus, *Id ego verò nullo pacto,* inquit; *admittam. An ignoras me non Sinam sed exulem esse TARTARUM? Cujus rei fiduciâ Sinis me præferri pariter sapientibus?* Imperator amborum modestiâ lætus, mox **FILINGUM** imperij successorem pronunciat, qui modò ætatis octavum expleret annum. **QUANGUM** verò summâ donatum præfecturâ, dat filio tutorem; **GELIUM** supremum militum ducem creat. Ita duobus his præfectis optimis filio contraditis satis cautum credebat; ipsi posterus dies supremus fuit. Erat **HIAGUUS** Imperator nulli sanè secundus in Sinis; sed in sectandis longioris vitæ præceptis plusquam aniliter superstitiosus, Cujus adipiscendæ causâ illis hominibus qui æternum victuri dicebantur, sumtuosissima templa non modò intra fines imperij, sed foris etiam construxit, In quibus **CAMBOYANUM** illud eminet, sexies mille constans columnis lapideis, ab hoc, nisi me conjectura fallit, etiam Imperatore exstructum. Scribunt enim Sinæ, ad Libycum ab eo structam esse magnificam ædem, pro qua singuli Præfecti singulas columnas miserint ex eodem saxo, eadèmq; magnitudine, ornatas corceco serico, quò magis Imperatori arriderent. Hinc Imperator iste, nullâ suâ injuriâ idololatriæ apud Sinas autor dici queat; licet ea secta, quæ apud Sinas etiam nunc hæret ac metempsychosim, sive animarum ex vno in aliud corpus transitionem admittit, post Christum natum in Sinam infusa sit. Sed de hac in secundâ Decade, Deo favente, plura. Ante hunc autem Imperatorem apud Sinas erat una omnium communis religio, quam literatorum seu philosophorum vocant. Non quòd à **CONFUTIO** sit inventa, quia multò ante hunc philosophum exlittit; sed ab illo composita. Nulla idola agnoscebat ea secta; unum & solum numen venerabatur, **XANTINOMINATUM**, ut jam docuimus, Exin paullatim in errores lapsi Sinæ, multos homines colere cœperunt, ut Heroas, Præterea montium fluviorumque ac rerum aliarum spiritus tutelares venerabantur. Ac primùm quidem homines non è vul-

Templum magna magnitudi-

go, sed facinore aliquo inclitis exstructis fanis proponebant in exemplum ut etiam nunc faciunt; non tamen instar Numinum eos adorabant. Etsi postmodum aliquid numinis antiquis statuis inesse credens posteritas, eis Numinum honorem habuit. Parentibus etiam atque cognatis ab hujus gentis incunabilis hucusque templa semper exstruere, SUTANÆ dicta; nullâ tamen impositâ statuâ vel figurâ. Id eò fiebat, ut ex obsequio, quod vitâ functis impenditur, discerent filij, quo modo parentibus vivis esset obsequendum. Nullus ibi Numinis cultus, sed tantum civiles ceremoniæ. Id adeò patet vel ex ipso Confutio; qui pluribus locis boni regiminis formam ex his ceremonijs pendere docet; ex ordine autem, qui in illis servatur, ordinem inter principes, Præfectos ac subditos colligit, è ritibus ritus, quibus regnum gubernandum; ex obsequio obsequium, quo parentes, ac majores nostros afficere Principesque debemus. Affert id genus alia multa; ex quibus satis constat, Sinas non adeò hebetes esse, ut paullò antè mortuum avum vel patrem matrêve, filium, fratrem aut sororem vel denique alium quemcumque consanguineum, ut Numen venerentur. In aula verò illâ (sic Sinæ nominant) omnium sunt scripta nomina totidem tabellis, quot sunt mortui ex vnâ quapiam familiâ; non vnus tantum aut alterius. Vnde potiùs grati animi memoriam his ceremonijs se referre docent. Neque vero est simile, omnes suos ab illis Numinis loco coli; cum istæ jam aulæ fuerint, quo tempore nulla dum admittebant idola, quæ nec jam secta philosophorum admittit.

Parentibus mortuis habitus honores, sed non divini.

MAR: